

RÜŞTÜ BOZKURT

Yanılma hakkımız da lüksümüz de yok

Her kriz sonrasında büyük dönüşümler yaşanır. Bugün ağırlığı altında ezildiğimiz, sıkıntı çektiğimiz ekonomik kriz sona erdiğinde de büyük dönüşümler yaşanacak. Yapılar değişecek, işlevler yeniden tanımlanacak, yeni bir kültür oluşacak. Her oluşum gibi, hepimizin bildiği, bir sır olmayan kriz sonrasındaki "fırsatlar" üzerinde düşünmeliyiz; tartışmalıyız, ortak değerler oluşturmalı ve bir ortak irade ortaya koymalıyız.

rustu.bozkurt@dunya.com

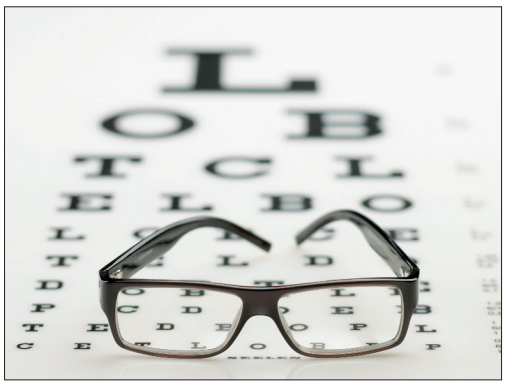
Unutulmaması gereken husus şudur: İşleyen kurumlar, sürdürülebilir gelişmenin temel yapısıdır. Bu krizler bize, kurumlarla ilgili varsayımlarımızı sorgulama, zihni modelimizi değiştirme, yeni bir kültür yaratma için bulunmaz fırsattır.

Filozofun uyarısı zihnimde her zaman canlılığını ve diriliğini koruyor: **"Birisi sizi ilk kez kandırıyorsa, yüzde yüz suçludur. Siz, aynı kişi tarafından ikinci kez kandırılıyorsanız; suçun yarısı onun yarısı da sizindir. Ama üçüncü kez kandırılma fırsatı yaratmışsanız, suçu kendinizden başka yerde aramanız boşunadır!"**

İnsanlık tarihinde büyük dönüşümler yaşandı. Bu dönüşümlerin ilkinde bizi başkaları yanıltmış olabilir. İkinci yanılgıda, suçu yanıltanların üzerine yıkarak rahatlamamız mümkündür ama gelişmeleri izlememiş, uyum yeteneği gösterememiş olmamızın ağırlığından kurtulamayız. Eli boş dönülmeyen tek yolculuk, kendi içimize yaptığımız yolculuktur. İç dünyamıza yolculuğa çıktığımızda, vicdan mahkemesine yakalanır, kusurlarımız ve eksiklerimizi itiraf etme zorunda kalır, kendimizden utancın ağırlığı altında eziliriz. Eğer, büyük dönüşümlerin üçüncüsünü yaşıyor, bir kez daha gelişmeleri ıskalıyor, çağa uyum gösteremiyorsak, suçlayacak yer kalmaz... O zaman utancımız, ezikliğe garipliğe dönüşür, özgüvenimiz kaybolur. Asıl tehlikeli sonuç bu üçüncüsüdür.

Her kriz sonrasında büyük dönüşümler yaşanır. Bugün ağırlığı altında ezildiğimiz, sıkıntı çektiğimiz ekonomik kriz sona erdiğinde de büyük dönüşümler yaşanacak. Yapılar değişecek, işlevler yeniden tanımlanacak, yeni bir kültür oluşacak. Her oluşum gibi, hepimizin bildiği, bir sır olamayan kriz sonrasındaki *"fırsatlar"* üzerinde düşünmeliyiz; tartışmalıyız, ortak değerler oluşturmalı ve bir ortak irade ortaya koymalıyız. Ancak o zaman, ortak çıkarlarımızı korur ve geliştirebiliriz. Ortak projeler oluşturarak, insan ve sermaye kaynaklarımızı etkin kullanabiliriz. İşleyen kurumlar yaratarak sürdürülebilir gelişmeyi yaratır ve güven altına alabiliriz.

REKABETİN ÜÇ SAVAŞ ATI: MALİYE-KALİTE VE HİZMET

Haklı olarak diyebilirsiniz ki, *"...tamam sözler güzel de fırsatlar nelerdir?"* Bu kriz sürecinde ve kriz sonrasındaki toparlanma aşamasında ülkemiz beş önemli *"fırsat alanını"* iyi değerlendirmek zorundadır. Bunlardan ilki, rekabet gücünün değişmeyen üç savaş atını akıldan çıkarmayalım: Yeni dönemde *"maliyet, kalite ve hizmet"* rekabet sisteminin özündeki yerini koruyacaktır. Ülkemizde zihinsel algılama düzleminde, fizik yapılarda, yasal düzenlemelerde, finansal araçların erişebilirliğinde, bilim-teknoloji birikiminin uygulamaya taşınmasında sosyal, siyasi istikrarın korunması için gerekli bütün *"önlem-*

lerin tam zamanında" alınması gerekiyor. Söz konusu önlemlerin hayatın öz gerçeğine yakın olması ve etkin sonuçlar yaratması için çok ciddi *"envantere"* her alanda ihtiyacımız var. Ayrıca açık sözlü tartışmalara, çoklu aklın çözüm önerilerine, diyalog sürecini sonuna kadar kullanmaya dönük bir *"demokratik sabrı"* en küçüğünden en büyüğüne bütün kurumlarımızın derinliklerine işlemeden bir başarı yaratmanın olanağı yok. Çünkü bütün çabaları etkin bir koordinasyonla sürdüremezsek, verileri enformasyona, enformasyonu bilgiye, bilgileri anlamaya, anladıklarımızı tutarlı fikirlere, fikirleri projelere dönüştüremeyiz. Projeleri hayata etkin biçimde taşıyamayız. Son çözümlemede zenginlik üreterek insanlarımızın refahını artıramayız.

KARŞILAŞTIRMALI ÜSTÜNLÜK

Kriz sonrasında *"karşılaştırmalı üstünlük yaratma koşulları"* bir kez daha yeniden tanımlanacak. Bugüne kadar gelişmiş ekonomilerde rekabet edebilir kaliteyi, maliyeti ve hizmeti sunarak üretebilen metaları üretme imkânı kalmayacak. Birçok üretim alanı *"mekânda göç"* süreci yaşayacak.

Ülkemiz, *"orta gelirli ülkeler"* grubunda yer alıyor. Görece daha ucuz işçi ve nitelikli mühendislere sahip. Bu özelliğimizi iyi örgütleyebilir, ihtisaslaşmış organize sanayi bölgeleri, etkin ulaşım sistemleri, işleri kolaylaştıran yasal düzenlemeler ve bürokrasi anlayışı, özendirici vergi sistemleri ile *"göçün cazibe alanı"* haline gelebiliriz.

Önerimizi değerlendirenler, ülkemizin üstünlüklerini sadece *"meta üretimi"* alanına sıkıştırdığımız kanısına varmamalı. Bir sonraki alt başlıkta, öncü teknolojileri yakalama konusunda hiçbir dönemde bugünkü kadar fırsat yakalanmadığını da anlatacağız.

ÖNCÜ GELİŞMELERİ YAKALAMA FIRSATI

Sosyolojide *"farklı dönemlere ait olanların eş zamanlılığı ilkesi"* vardır. Bir yandan yaygın üretim yapılan meta alanlarında *"faz değişikliği"* yaparak ekonominin rekabet gücünü artırırken, öte yanda, dünyadaki gelişmelerin saygın bir üyesi olmak için *"öncü teknolojilere"* yatırım yapılması gerekir.

Bütün toplumların *"faz değişikliği"* yaşadığı bir dönemde, kendi birikimlerimizi dikkate alan "öncü alanlara odaklanmaları" da gelişmenin olmazsa olmazıdır. Biyo teknolojiden nano teknolojiye, alternatif enerji alanlarından, yeni malzemelere kadar bir dizi alanda, kendimize uygun olanlarını seçerek, öncü ve yönlendirici ülkeler arasında yer alma fırsatı hiçbir dönemde bugünkü kadar kapımızın önüne gelmedi.

Öncü gelişmelerle ilgili olarak hızla geliştirilen *"proje stokuna"* sahip olmalıyız. Yetmez, o projeleri hayata taşıyacak *"çekirdek sermaye"* ve *"girişimci sermayesi"* yaratmanın yol ve yordamını da belirleyerek, işleyişi kurumsallaştırmalıyız.

EVİMİZİN İÇİNİ SÜPÜRMELİYİZ

Hamamda peştamallı dolaşmak olağandır da sokakta dolaştığımızda, deli diye arkamızdan teneke çalınır. Olağan koşullarda önerilecek reformlar, çeşitli çıkar gruplarının engellemesi ile karşılaşabilir. Bu engellerli aşarak reformları hayata taşımak güç olabilir. Ama olağanüstü koşullarda, kitlelerin desteğini daha kolay alabiliriz. Ülkemiz, bu krizde evinin içini süpürme konusunda çok önemli bir fırsat yakalamıştır.

Siyasi irade, iyi hazırlanmış, paylaşılmış projelerle kamuoyu karşısına çıkarsa, kriz rüzgârını da arkasına alarak, iç bünyemizi sağlıklı hale getirecek bir dizi reform yaparak tarihe geçebilir. Kayıt dışı uygulamaların yarattığı *"haksız rekabet koşullarını"* önleyen reformlar yapılabilir. Finans sisteminin bünyesini sağlamlaştıran tamamlayıcı reformlar hayata taşınabilir. Yerel yönetimlerin proje disiplini ve harcama disiplini altına alınmasının yasal düzenlemeleri hızla parlamentodan geçirilebilir. Ekonomiyi yönetmenin temel aracı olan *"dinamik envanterler"* hazırlanması ve radikal önlemlerin yürürlüğe konması kitle desteğinin rüzgârını arkasına alabilir.

Daha bir dizi makro ve mikro reform gündeme getirilebilir; kriz fırsatından yararlanarak, olağan koşullarda yapılamayan reformlar yapılarak, gelişmenin iç dinamiğini güçlendirme fırsatları da kaçırılmamalıdır.

KURUMLARIMIZI İŞLER HALE GETİREBİLİRİZ

Her zaman altını çiziyoruz; *"işleyen kurumlar yaratmadan kaynak kullanımında verimlilik bir hayaldir."* Gelişmekte olan ülkelerde büyük hastalıklardan biri; bir kurum işlevsel hale geldiğinde, onu sorgulama yerine yenilerini kurma eğilimidir. Krizin yarattığı fırsattan yararlanarak, var olan kurumlarımızın yapılarını, işlevlerini ve kültürlerini sorgulayabiliriz.

Sorgulamaların ortaya çıkardığı *"ciddi fikirleri"* hayata taşırken üç yol seçmeliyiz:

Birincisi, verimli olanı, var olan kurumu yeniden yapılandırarak işlevsel hale getirmedir. Çok radikal yol, yapısı işlemeyen, işlevlerini doğru dürüst yerine getiremeyen, kültürü dejenere olmuş kurumları kapatma ikinci yoldur. Kriz koşullarında bu konuda kitlelerin desteğini almamız daha kolaydır. Üçüncü yol ise, günün koşullarına uygun yeni güncel kurumlar oluşturmaktır.

Unutulmaması gereken husus şudur: İşleyen kurumlar, sürdürülebilir gelişmenin temel yapısıdır. Bu krizler bize, kurumlarla ilgili varsayımlarımızı sorgulama, zihni modelimizi değiştirme, yeni bir kültür yaratma için bulunmaz fırsattır.

Siyasi irade, iyi hazırlanmış, paylaşılmış projelerle kamuoyu karşısına çıkarsa, kriz rüzgârını da arkasına alarak, iç bünyemizi sağlıklı hale getirecek bir dizi reform yaparak tarihe geçebilir. Kayıt dışı uygulamaların yarattığı "haksız rekabet koşullarını" önleyen reformlar yapılabilir.